

TEKSTIVASTINE

Podcast 2: Kieli- ja kulttuuritietoisuus korkeakoulun arjessa

Haastattelijana Heidi Vartiainen, keskustelemassa Kaisa Peuhkurinen, Tuulia Sunikka ja Tiia Vänskä Karelia-ammattikorkeakoulusta

Heidi Vartiainen

Tervetuloa kuuntelemaan Karelia-ammattikorkeakoulun ja Monikulttuuriset opintopolut -hankkeen podcastia, jossa aiheena tänään on kieli- ja kulttuuritietoisuus korkeakoulun arjessa. Minä olen Heidi Vartiainen, ja keskustelijoina meillä tänään ovat Kaisa Peuhkurinen, Tuulia Sunikka ja Tiia Vänskä. Kerrotteko kukin ensin lyhyesti, millaisissa tehtävissä työskentelette ja miten työhönne liittyy tämän podcastin aiheeseen? Aloitetaanko sinusta, Kaisa?

Kaisa Peuhkurinen

Minä olen Kaisa Peuhkurinen, suomen kielen ja viestinnän opettaja sekä S2-opettaja. Kieli- ja kulttuuritietoisuus liittyy tietysti suomen kielen ja viestinnän opettajan työhön ihan lähtökohtaisesti perustavanlaatuisena asiana vähän kaikkeen. Erityisesti työtehtävissä, jotka liittyvät monikulttuuristen opiskelijaryhmien opettamiseen, pohditaan kielitietoisuutta. Opetan meidän kielituetussa sairaanhoitajakoulutuksessa, sairaanhoitajien laillistumisväyläkoulutuksessa ja korkeakouluopintoihin valmentavassa koulutuksessa. Entä sinä, Tuulia?

Tuulia Sunikka

Minä olen Tuulia Sunikka ja olen hoitotyön lehtori täällä Kareliassa. Tällä hetkellä meillä on hoitotyön koulutusohjelmassa tällainen Sairaanhoitajaksi Pohjois-Karjalaan -projekti, jossa toimin projektipäällikkönä. Tämä liittyy hyvinkin aiheeseen, koska kaikki tämän ryhmän opiskelijat ovat venäjää äidinkielen tasolla puhuvia henkilöitä. He asuvat Suomessa, mutta suomen kielen taitotasoa ei riitä siihen, että he voisivat opiskella suomenkielistä tutkintoa. Olemme joutuneet miettimään paljon sitä, miten heidän oppimisensa mahdollistuu tässä tutkinnossa.

Heidi

Entä mitä Tiia haluaisit kertoa omasta työstäsi ja kieli- ja kulttuuritietoisuudesta siinä?

Tiia Vänskä

Minä olen Tiia Vänskä ja työskentelen puoliksi Karelia-ammattikorkeakoulun Monikulttuuriset opintopolut -hankkeessa projektiasiantuntijana ja puoliksi Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijakunta Pokassa asiantuntijana. Työtehtäväni Pokassa liittyvät enimmäkseen edunvalvontaan ja ohjaukseen. Nämä roolit kulkevat tällä hetkellä käsi kädessä, koska tässä hankkeessa haluamme kehittää opiskelijakunta Pokan kansainvälisyysosaamista,

kansainvälisten opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia, vertaistukimuotoja sekä sellaista Kaikkien Karelia yhteishenkeä ja yhteisöllisyyttä. Minä lähestyn tätä aihetta yhdenvertaisuuden, yhteisöllisyyden, osallisuuden ja moninaisuuden näkökulmasta.

Heidi

Kiitos.

Monikielisessä yhteisössä voi vuorovaikutuksessa tulla esiin kieleen tai viestintätapoihin liittyviä haasteita. Kertoisitteko, oletteko kokeneet niitä omassa työssänne ja miten olette niitä ratkaisseet? Mennäänkö samassa järjestyksessä?

Kaisa

Joo, en tiedä liittyykö tämä esimerkki, joka tuli mieleen, ihan suoraan kielitietoisuuteen. Kyllä se jollakin tavalla ja ehkä myös kulttuuritietoisuuteen liittyy. Ensimmäisenä tuli mieleen tällainen opiskelukulttuureihin liittyvä ero suomalaisessa korkeakoulussa. Me jotenkin edellytämme ja oletamme, että opiskelijoilla on aika hyvät akateemiset opiskelutaidot ja edellytämme vastuunottamista omasta tekemisestä ja opiskelusta. Tämä on ero, johon olen törmännyt monen eri ryhmän kanssa omassa työssäni. Mielestäni ratkaisu on se, että opettaja tunnistaa tämän eron ja pystyy tarttumaan siihen, jos ongelmia opiskelussa tai etenemisessä tulee. Saatamme ajatella, että opiskelija ei halua tehdä jotain tai on laiska, mutta kyse voi olla erilaisesta opiskelukulttuurista. Ratkaisu on tunnistaa ja havaita tämä ero, avata ja keskustella siitä, sekä konkreettisesti osoittaa opiskelijalle, mitä vastuuttaminen omasta työskentelystä tarkoittaa. Annan konkreettisia esimerkkejä. Tämä liittyy selkeämmin kulttuuritietoisuuteen, vaikka kielikin on toki mukana.

Tuulia

Itse ajattelen, kuten Kaisakin, että kieli on mukana siellä ja se on tosi tärkeää. Ehkä hoitotyön opettajan taustalla tunnistan nyt, etten ole aikaisemmin ajatellut, miten iso merkitys kielellä on jokapäiväisessä opiskeluarjessa. Aikaisemmin tekeminen on liittynyt enemmän omaan substanssiin. Hankkeen myötä olen perehtynyt asiaan laajemmin ja ymmärtänyt, miten paljon kieleen on puututtu ja mietitty, miten oppimista voisi tukea. Opiskelijoidemme suomen kielen taso on A2.2, eli se ei ole vielä hyvin korkea. Tällä tasolla selvitään ehkä arjen asioista, kuten kaupassa käynnistä, mutta korkeakoulussa opiskelu ei onnistu ilman tukea. Olemme ennakoineet tätä tilannetta paljon ja miettineet opetussuunnitelman muokkaamista. Olemme muokanneet koko sairaanhoitajakoulutuksen opetussuunnitelman uudelleen ja miettineet ydinsisällöt, jotka täytyy osata. Asiat, jotka eivät ole juuri sillä hetkellä oleellisia, on mietitty tarkkaan. Opetussuunnitelma etenee kronologisesti kielitason kehittymisen mukaisesti. Työelämän yhteistyön osalta on myös paljon ajatuksia. Tämä ryhmä aloitti maanantaina ensimmäisen harjoittelun ja odotamme jännityksellä, mikä heidän kokemuksensa suomalaisesta työelämästä on. Ennakoimiseen on panostettu paljon ja pyrimme tukemaan työelämää, kun sinne tulee suomen kielen tasolla A2.2 puhuvia opiskelijoita. Heille ei ole itsestään selvää, miten ohjausta tehdään ja miten opetus rakentuu. Selkeä kieli on tärkeää, ja

Kaisa on ollut isona apuna tässä. Olemme opetelleet puhumaan selkeää suomea ja tekemään selkeitä oppimisympäristöjä Moodleen, jotta selkeys näkyisi opiskelijoille arjessa.

Tiia

Minä työskentelen paljon opiskelijarajapinnassa, tapahtumien järjestäjänä ja kouluttajana eri opiskelijaryhmille. Siellä huomaan haasteita suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteistä kieltä tai uskallusta käyttää sitä ei aina löydy heti. Kansainväliset opiskelijat voivat epäröidä käyttää suomen kieltä, jos se ei ole täydellistä, ja suomenkieliset opiskelijat voivat epäröidä käyttää englantia. Koen, että kohtaamisissa on paljon jännitystä, mikä liittyy omaan itseen: Miten osaan kohdata eri kulttuuritaustasta tulevan henkilön, jos en tunne hänen kulttuuriaan tai vuorovaikutustapojaan? Ratkaisuna tähän tarvitsemme lisää kohtaamisia opinnoissa ja vapaa-ajalla. Toiminta, joka auttaa opiskelijoita ja lisää yhteisöllisyyttä, toimii ratkaisuna tähän haasteeseen. Tämä tuo taitoja kulttuurien väliseen kohtaamiseen myös työelämää varten.

Itselleni tärkeää on turvallisemman tilan merkitys, ja tästä aiheesta koulutan opiskelijaryhmiä osallistavalla luokkavierailulla. Mielestäni käyttämämme kieli luo kuvaa siitä, millainen yhteisömme on ja kuinka tervetulleeksi jokainen tuntee olonsa. Kielellä vahvistamme jokaisen kuulumisen tunnetta korkeakouluyhteisöön tai omaan opiskelijaryhmään.

Monikulttuuriset opintokulut -hankkeessa meillä on ensi vuonna tulossa kieli- ja kulttuuritietoisuuden kampanja. Haluamme nostaa teeman esiin uusille toimijoille ja koko Karelian yhteisölle. Tulemme luomaan toimintamallin kaksikieliselle toiminnalle ja luomme yhteiset tavat, miten käytämme kieliä ja miten lisäämme ymmärrystä eri kulttuureista toiminnassamme. Hyödynnämme tässä perehdytyksessä ja toimintatapojen luomisessa Kielibuustin materiaaleja. Toisessa ensi vuoden kampanjassa, Harjoittele suomea -kampanjassa, tuomme esiin suomen kielen opiskelun merkitystä kotitutumisen, verkostoitumisen, työllistymisen, kuulumisen tunteen ja kulttuurin ymmärtämisen kannalta. Kampanjan osana jaamme vinkkejä, miten harjoitella kieltä monipuolisesti arjessa ja rohkaissimme koko Karelian yhteisöä vuorovaikutukseen, vaikkei yhteinen kieli olisikaan täydellistä.

Olen huomannut, että opiskelijoiden osallisuus ja aktiivinen toimijuus ovat merkittäviä ja niitä pitäisi hyödyntää enemmän. Opiskelijoilta itseltään löytyy moninaista osaamista ja ratkaisun avaimia näihin pulmiin. Meidän tulee tukea opiskelijoiden omaa osaamista ja toimijuutta. Opiskelijayhteisöstä itsestään lähtevä toiminta on matalan kynnyksen toimintaa, johon opiskelijat haluavat osallistua ja joka voimaannuttaa yhteisöä. Tehtävämme on mahdollistaa paikkoja kohtaamiselle, osallisuudelle ja aktiiviselle toimijuudelle.

Heidi

Kuvailisitteko jokainen tilanteen, jossa vuorovaikutus on onnistunut juuri siksi, että osallistujat ovat olleet tietoisia kielen ja kulttuurin merkityksestä viestinnässä?

Tuulia

Ajattelin, että oppitunneillamme tämä näkyy paljon, mutta myös oppimisympäristössämme. Olemme saaneet hyvää palautetta esimerkiksi opiskelijoiden ensimmäisestä hoitotyön harjoittelusta, ja tätä on pyritty kehittämään kielellisesti tukevaksi. Heillä oli myös orientoiva opintojakso kesän aikana ennen opintojen alkamista, missä he saivat tutustua toisiinsa. Siellä oli mukana opettajamme ja Siun soten hankeasiantuntija, joten opiskelijat pääsivät tutustumaan jo ennen opintojen alkua Kareliaan, suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmään ja opiskelukäytäntöihin.

Vaikka opintojakso oli Moodlessa ja opiskelijat olivat eri puolilla, he pääsivät vähän asian ytimeen ja tutustuivat toisiinsa. Tämä antaa myös meille opettajille näkemyksen opiskelijoiden kielitaidosta ja minkälaisia opiskelijoita meille on tulossa, jotta voimme valmistautua opintojen alkuun. Tämä eroaa tavallisten suomenkielisten ryhmien opettamisesta.

Yksi tärkeä asia on Suomen kielen integrointi ammattiaineiden opetukseen. Tämä tarkoittaa, että hoitotyön opintojaksoilla opetettuja asioita käsitellään myös suomen kielen opetuksessa ja toisin päin. Tämä vaatii hyvää suunnittelua ja organisointia suomen kielen ja hoitotyön opettajilta sekä hanketoimijoilta. Tavoitteena on palvella opiskelijaa siten, että suomen kieli huomioidaan opetuksessa ja linkittyy käsiteltävään aiheeseen.

Kaisa

Voinkin jatkaa siitä, mitä Tuulia sanoi. Seurasin hoitotyön lehtorin oppituntia ja näin, miten kielitietoisesti se oli rakennettu ja miten opettaja toimi. Teema vaati enemmän taustoittamista maahanmuuttajaopiskelijoille kuin suomalaisille opiskelijoille. Opettaja käytti sanatonta viestintää, eleitä ja ilmeitä hyödyksi. Hän piti taukoja puheessa ja antoi aikaa miettiä ja esittää kysymyksiä. Opettaja käytti luontevaa suomen kieltä mutta vältti vaikeita lauserakenteita ja murretta. Jos hän käytti puheessaan sanontaa, kuten "pilvin pimein", hän selitti sen merkityksen.

Tuulia

Meillä on oppitunneilla ollut mukana sairaanhoitaja, joka toimii hanketyöntekijänä ja puhuu suomea ja venäjää. Opiskelijoidemme äidinkieli on venäjä, ja tämä on ollut mahtava tuki oppitunneilla. Häneltä on pystynyt kysymään, jos jotakin asiaa ei ole ymmärtänyt. Hän voi selventää asioita opettajan ja opiskelijan välissä silloin, kun on tarvittu. Hän seuraa aktiivisesti opiskelijoita, ja sanattomasta viestinnästä huomaa, jos joku ei ymmärrä. Hän osaa tarttua tilanteisiin ja opiskelijoiden on ollut helppo kysyä häneltä, jos jokin asia on epäselvä.

Erityisesti ensimmäinen lukukausi on ollut todella tärkeä, sillä silloin opetettava pääkieli, eli suomi, ei vielä ole vahva. Ammattisanaston ja -käsitteiden opetteleminen vieraalla kielellä ei ole helppoa. Siksi on tärkeää varmistaa, että oppiminen tapahtuu ja opiskelija ymmärtää käsiteltävät asiat. Tavoitteena on, että tunnilla säilyy rauha eikä synny hälinää, kun kaikki

käyttävät kääntäjää tai kysyvät kaverilta. Kaikki tietävät, kuinka toimia, jos eivät ymmärrä tai osaavat ja tarvitsevat apua. Tämä selkeä runko palvelee opiskelijan oppimista.

Tiia

Kareliassa järjestetään VIP eli Välittämisen Ilmapiiritoimintaa, jossa jokaisesta aloittavasta opiskelijaryhmästä valitaan luokan kontaktihenkilöt. Monikulttuuriset opintopolut -hankkeen aikana olemme halunneet kehittää tätä koulutustoimintaa. Haluan kertoa kivan kokemuksen tältä syksyltä, kun järjestimme tutustumisillan digiopiskelijoille ja suomenkielisten koulutusten VIP-opiskelijoille. Illan aikana käytimme teatteria välineenä tutustumiseen ja yhteyden rakentamiseen. Yhteisenä kielenä toimi englanti, mutta kielelläkään ei ollut suurta merkitystä. Vuorovaikutuksessa korostuivat eleet, ilmeet, liike ja nauru sekä yhteinen hyvä fiilis. Tällaisia tapahtumia tarvitsemme ehdottomasti lisää.

Heidi

Lämpimät kiitokset kaikille, että jaoitte kokemuksianne ja ajatuksianne kieli- ja kulttuuritietoisuudesta. On ollut mielenkiintoista kuulla, miten kieli ja eri kulttuuritaustat liittyvät asiantuntijatehtävissä toimivien työhön ammattikorkeakoulussa.

Koulutuksen toteutuksen on mahdollistanut Euroopan sosiaalirahasto Plus sekä Karelia-, Savonia- ja Diakonia- ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulut sekä Itä-Suomen yliopisto.